

С.В. Рудейчук, к.е.н., доц.

Івано-Франківський інститут менеджменту THEU

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ОБЛІКОВІ ЗАСАДИ**

Стаття присвячена дослідженню особливостей та тенденцій розвитку соціально-відповідального інвестування в Україні. Головною метою дослідження питання соціальної відповідальності є систематизація та вивчення перспектив розвитку та оцінки соціальної відповідальності підприємств в Україні, а також дослідження особливостей його облікового відображення в системі бухгалтерського обліку. У процесі дослідження вивчено сучасний стан соціально-відповідального інвестування в Україні. В статті визначено особливості соціально-відповідального інвестування задля виявлення основних напрямів удосконалення інформаційного забезпечення формування показників соціальної звітності. Запропоновано ведення бухгалтерського обліку за напрямками соціальної діяльності підприємства на чітко встановлених рахунках бухгалтерського обліку, незалежно від рівня її регламентації, з наступною розробкою аналітичних розрізів обліку за відповідними напрямками соціальної політики.

Ключові слова: соціально-відповідальне інвестування; соціально-відповідальна діяльність компанії; система бухгалтерського обліку.

Постановка проблеми. За сучасного економічного та політичного становища в країні, розвиваючи власний бізнес, окрім одержання прибутку за результатами основної діяльності, на перший план виходить значення соціальної відповідальності у суспільстві як результат діяльності компанії та її вплив на суспільство і навколишнє середовище загалом. Ефект від соціальної відповідальності у бізнесі може бути як позитивним через розуміння відповідальності перед суспільством, зокрема, ведення бізнесу згідно вимог чинного законодавства тощо, так і негативним в результаті порушення встановлених норм, наприклад, забруднення навколишнього середовища. Тому економічний розвиток окремого суб'єкта господарювання та країни загалом повинен супроводжуватись дотриманням певної соціальної поведінки компанії, яка передбачає здійснення ряду заходів на благо суспільства. Саме такий розвиток держави спонукає до збільшення довіри інвесторів, підвищить прозорість інформації про бізнес в Україні, суттєво зменшить ризики для іміджу приватного сектору в Україні. Як результат, буде сформовано позитивну репутацію бізнесу та бренду, довіру від інвесторів та суспільства до соціально активного суб'єкта господарювання. Це, в свою чергу, призведе до забезпечення стійкого розвитку і підприємства, і країни в цілому, а також суттєвого зростання прибутків за результатами діяльності і нарощування позитивного гудвілу підприємства.

Головною метою створення та розвитку бізнесу є одержання прибутку, а здійснення заходів соціальної відповідальності є шляхом для його зростання. За умови, якщо відсутній прибуток, відсутній розвиток діяльності і як результат відсутні заходи щодо соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством. Тобто підприємство, здійснюючи екологічні інвестиції, втілюючи економічні та соціальні проекти, в першу чергу, має інтерес в середньостроковій та довгостроковій перспективі мати частку прибутку від понесених витрат в результаті здійснення соціальних проектів. Соціальні витрати приносять дохід, але не завжди в грошовому еквіваленті та не одразу. Такими результатами є, наприклад, претензія на пільгову суму податку, права на інші фінансові пільги, довіра суспільства та зростання іміджу компанії, що відобразатиметься у збільшенні реалізації продукції, а в подальшому призведе до збільшення прибутку. Тобто, соціальна відповідальність приносить певні соціальні, економічні та іміджеві результати, які складно, але необхідно виміряти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема соціальної відповідальності на сьогодні актуальна в суспільстві і тому викликає неабиякий інтерес у науковців. Жиглей І.В. вперше розкрила концепцію бухгалтерського обліку соціально відповідальної діяльності на основі теорії заінтересованих осіб та концепції соціальної відповідальності бізнесу [2], О.А. Лаговська у своїх працях здійснила обґрунтування соціального спрямування бухгалтерського обліку [4], а О.В. Олійник розкрила соціальне значення економічного аналізу як професійної діяльності та навчального предмету [5]. Зокрема, такі науковці, як Н.Л. Кусик та А.В. Ковалевська [3] здійснюють аналіз методів оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності підприємства, значною мірою зачіпають огляд праць і методів оцінки з метою управління підприємством. Балабанова О.І. [1] розглядає оцінку ефективності реалізації принципів соціальної відповідальності підприємств з використанням моделей граничних витрат. Однак,

більш глибоких досліджень потребують облікові аспекти соціально відповідального інвестування в Україні. Тому, головною метою дослідження питання соціальної відповідальності є систематизація та вивчення перспектив розвитку та оцінки соціальної відповідальності підприємств в Україні, а також дослідження особливостей його облікового відображення в системі бухгалтерського обліку.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на результати досліджень в частині соціально відповідального інвестування, залишаються недостатньо досліджені та вирішені питання щодо впливу соціальної діяльності підприємства на систему бухгалтерського обліку та формування показників нефінансової звітності, а також визначення напрямів удосконалення інформаційного забезпечення формування показників соціальної звітності.

Мета статті. Головною метою статті є визначення особливостей соціально відповідального інвестування задля виявлення основних напрямів удосконалення інформаційного забезпечення формування показників соціальної звітності.

Викладення основного матеріалу. Українські компанії тільки тепер відчувають, що в період економічних криз поряд з важливістю фінансових показників у звітності підприємства, інформаційної цілісності та стабільності компанії, необхідною умовою сталого розвитку суб'єкта господарювання стає оприлюднення інформації нефінансового характеру.

Подача та розкриття інформації нефінансового характеру ускладнюється великою кількістю розроблених методик і стандартів з одного боку, та вільним форматом з іншого. Крім того, креативний підхід до викладеної інформації у нефінансовому звіті, прийнятний для внутрішнього користувача, зовсім не відповідає очікуванням міжнародних організацій, з їх потребою у достовірності, зрозумілості та співставленні даних. Відповідно, за міжнародними вимогами складають звіти компанії, які планують залучати міжнародні інвестиції, здійснювати випуск цінних паперів і виходити з ними на фондовий ринок, філії яких присутні на території іноземних держав, тощо.

Загалом вектор розвитку соціальної відповідальності корпорацій на Заході, а відповідно і в Україні, співпадає з цілями сталого розвитку ООН, що має перед собою амбітні завдання: запровадження соціальних проєктів, що пов'язані з екологією, сировинним та енергетичним використанням, транспортом, біоресурсами; підвищення економічних можливостей у світі, включаючи практику формування культури виробництва, освоєння нових ринків тощо; викорінення бідності – захист суспільства та працівників, в якому здійснюється виробництво, безпека праці, дотримання прав людини, підтримка комунальних та соціальних проєктів, виділення грантів на розвиток і навчання, волонтерство, спонсорська і благодійна діяльність, міжнародні і національні проєкти.

Сьогодні підприємства, які намагаються бути соціально відповідальними та скласти нефінансові звіти, значно перебільшують свій рівень відповідальності з метою покращення показників, або тільки декларують солідарність з соціальними принципами. Менеджери вищого рівня управління не відчувають актуальності цієї теми, тому такі звіти є наперед формальними і не виконують головного завдання: збільшення спектру інформаційного ресурсу, його прозорості та побудови довіри суспільства і заінтересованих сторін до діяльності підприємства.

Соціальна відповідальність, окрім реального результату, заради якого було здійснено заходи, відповідальності приховує (вухає) певні вигоди такі як пільгова сума податків, право на фінансові пільги, довіра суспільства, безкоштовна реклама, збільшення реалізації продукції тощо.

Основні переваги від впровадження програм соціально відповідального інвестування для суб'єкта господарювання полягають перш за все у наступному: у формуванні позитивного іміджу підприємства, підвищенні інтересу інвесторів, поліпшенні взаємовідносин із громадськістю та місцевою владою, підвищенні мотивації та продуктивності працівників, збільшенні обсягів продажу та частки на ринку, зменшенні операційних витрат (рис. 1).

Зазначені переваги варто розглядати в напрямку трьох складових соціальної діяльності підприємства, а саме: 1) розвиток підприємства та підтримка його позитивної репутації; 2) соціальна підтримка (мотивація) працівників підприємства; 3) участь у соціальних проєктах загальносуспільного значення.

Підприємства, які здійснюють інвестиції на соціальні проєкти не можуть оцінити результату від проведених заходів, відповідно не можуть проаналізувати та співставити дані динаміки в межах компанії з результатами своїх конкурентів. Крім того, коли мова йде про кількісні показники, тобто грошові, наприклад, капітальні інвестиції в модернізацію очисних споруд з метою зменшення викидів у повітря, оцінку такого проєкту прорахувати легше, а ніж зробити оцінку якісного роз'яснювального соціального проєкту.

У свою чергу, нефінансові звіти дозволяють різним користувачам визначити, наскільки компанія дотримується принципу “триединого підсумку” за екологічними, соціальними та економічними аспектами своєї діяльності. Тому варто будувати аналітичні розрізи рахунків бухгалтерського обліку підприємства з урахуванням напрямів соціально відповідального інвестування. Це значно спростить процес підготовки нефінансових звітів підприємства в частині розкриття інформації про діяльність підприємства соціально-екологічного спрямування.

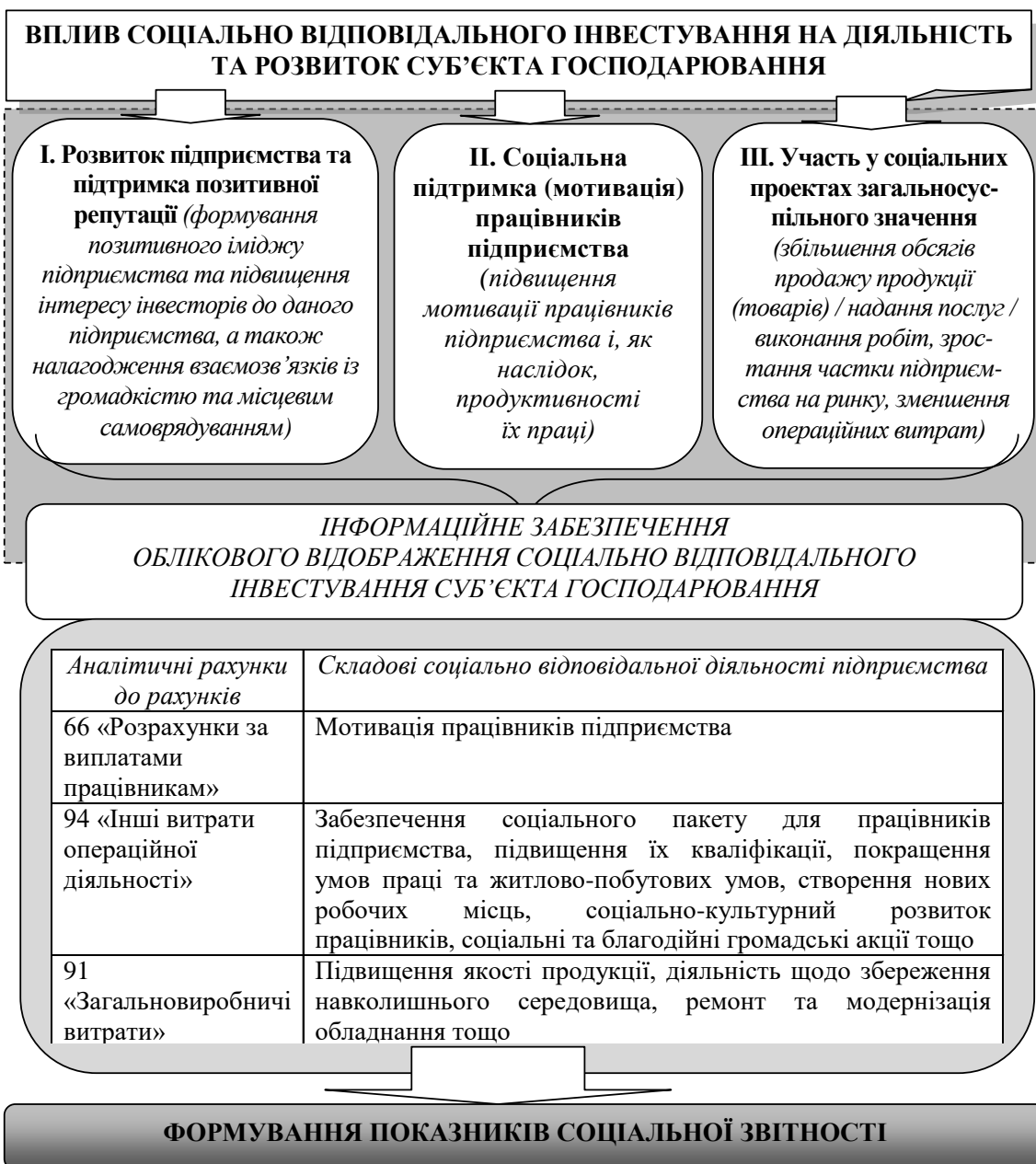

Рис. 1. Соціально відповідальне інвестування підприємства та інформаційне забезпечення його облікового відображення

Висновки та пропозиції. Здійснення інвестицій підприємством соціального характеру не завжди можуть приносити доходи в грошовому еквіваленті. Заходи підприємства соціально відповідального характеру мають значний вплив на формування позитивної репутації підприємства. Зазвичай результати соціально відповідального інвестування складно, але необхідно виміряти, а також відобразити про них інформацію у нефінансових звітах суб'єкта господарювання. В статті виокремлено три способи здійснення відповідних напрямів соціальної діяльності (розвиток підприємства та підтримка його позитивної репутації; соціальна підтримка (мотивація) працівників підприємства; участь у соціальних проєктах загальносуспільного значення). Побудова аналітичних розрізів відповідно до запропонованих способів здійснення соціальної діяльності значно спростить процес отримання оперативної інформації для потреб управління та складання звітності щодо соціальної діяльності підприємства. Тому, на нашу думку, необхідним є ведення бухгалтерського обліку за напрямками соціальної діяльності підприємства на чітко встановлених рахунках бухгалтерського обліку, незалежно від рівня її регламентації, з наступною розробкою аналітичних розрізів обліку за відповідними напрямками соціальної політики.

Список використаної літератури:

1. Балабанова О.І. Оцінка ефективності реалізації принципів соціальної відповідальності підприємствами / О.І. Балабанова // Ефективна економіка : Електронне фахове видання. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. – 2012. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1663>.
2. Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності: теорія, методологія, організація : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.09 / І.В. Жиглей. – Житомир, 2011. – 37 с.
3. Кусик Н.Л. Методичний підхід до проведення оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності підприємства / Н.Л. Кусик, А.В. Ковалевська // Проблеми економіки. Серія : Економіка та управління підприємствами. – 2012. – № 3. – С. 137–141.
4. Лаговська О.А. Бухгалтерський облік розподілу доходів в умовах соціально орієнтованої економіки: організація та методика : дис... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 / О.А. Лаговська. – Житомир, 2007. – 277 с.
5. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: теорія, методологія, організація : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.09 / О.В. Олійник. – Київ, 2009. – 42 с.

References:

1. Balabanova, O.I. (2012), «Ocinka efektyvnosti realizacii' pryncypiv social'noi' vidpovidal'nosti pidpryjemstvamy», *Efektivna ekonomika*, Elektronne fahove vydannja, Dnipropetrovs'kij derzhavnyj agrarno-ekonomichnyj universytet, Dnipropetrovs'k, No. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1663>
2. Zhyglej, I.V. (2011), *Buhgalters'kij oblik social'no vidpovidal'noi' dijal'nosti: teorija, metodologija, organizacija*, avtoref. dys. d-ra ekon. nauk, spec. 08.00.09, Zhytomyr, 37 p.
3. Kussyk, N.L. and Kovalevs'ka, A.V. (2012), «Metodychnyj pidhid do provedennja ocinky efektyvnosti social'no vidpovidal'noi' dijal'nosti pidpryjemstva», *Problemy ekonomiky*, Serija *Ekonomika ta upravlinnja pidpryjemstvamy*, No. 3, pp. 137–141.
4. Lagovs'ka, O.A. (2007), *Buhgalters'kij oblik rozpodilu dohodiv v umovah social'no orijentovanoi' ekonomiky: organizacija ta metodyka*, dys. kand. ekon. nauk, spec. 08.00.09, Zhytomyr, 277 p.
5. Olijnyk, O.V. (2009), *Rozvytok ekonomichnogo analizu v umovah instytucijnyh zmin: teorija, metodologija, organizacija*, avtoref. dys. d-ra ekon. nauk, spec. 08.00.09, Kyi'v, 42 p.

РУДЕЙЧУК Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів Івано-Франківського інституту менеджменту ТНЭУ.

Наукові інтереси:

– облік та фінанси.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2017.